

Avaleht>Õigusaktid ja kohtupraktika>ELi õigus

ELi õigus

Euroopa Liidul (EL) on oma õigusüsteem ja õigus: peamised õigusnormid ja põhimõtted on sätestatud aluslepingutes. EL võib võtta vastu õigusakte, mida liikmesriigid peavad järgima ja kohaldama.

ELi õigus on õiguslikult siduv ja avalikult kättesaadav kõikides [ELi ametlikes keeltes](#). [Eur-lexi](#) veebisaidi kaudu saab tutvuda ELi õigusdokumentide terviktekstidega kõikides ametlikes keeltes ja otsida mõnda konkreetset teksti või õigusakti.

ELi õiguse allikad

ELi õiguse kaks peamist allikat on **esmane õigus** ja **teisene õigus**.

Esmase õiguse moodustavad lepingud, millega nähakse ette Euroopa Liidu õigusraamistik. Teisene õigus koosneb nende lepingute alusel vastuvõetud õigusaktidest, nagu määrused, direktiivid, otsused, kokkulepped ja lepingud. Peale selle on olemas ELi õiguse üldpõhimõtted, Euroopa Kohtu [kohtupraktika](#) ja [rahvusvaheline õigus](#).

ELi õiguse eripära seisneb selles, et seda on võimalik ELi liikmesriikide kohtutes otse kohaldada (vahetu mõju) ning ELi liikmesriikide õigusakte ei kohaldata, kui need satuvad vastuollu ELi õigusega (ülimuslikkus).

ELi esmane õigus (aluslepingud)

Esmast õigust võib pidada Euroopa Liidu ülimalts õiguse allikaks. Esmane õigus on Euroopa õiguskorra hierarhia tipus ja koosneb peamiselt järgmistest [lepingutest](#):

aluslepingud: [Euroopa Liidu leping](#), [ELi toimimise leping](#) ja [Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamisleping](#),

aluslepingute protokollid ja lisad, liikmesriikide Euroopa Liiduga ühinemise lepingud ja muud lepingud.

Nendes lepingutes sätestatakse võimujaoitus liidu ja liikmesriikide vahel, määratakse kindlaks otsuste tegemise protsess, ELi institutsioonide pädevus ja nende tegevuse ulatus poliitikavaldkondade kaupa.

Viimati vaadati ELi esmane õigus läbi [Lissaboni lepinguga](#), mis jõustus detsembris 2009. Eespool nimetatud lepingud sisaldavad Lissaboni lepinguga tehtud muudatusi.

Teisene ELi õigus (õigusaktid, kokkulepped, lepingud jne)

Teisene õigus sisaldab nn ühepoolseid akte ning lepinguid ja kokkuleppeid.

Ühepoolsed aktid on enamjaolt loetletud [ELi toimimise lepingu](#) artiklis 288: määrused, direktiivid, otsused, arvamused ja soovitusel. Peale selle on eelnevatele asutamislepingutele tuginevaid eriakte. Näiteks kriminaalasjades kohaldatakse endiselt raamotsuseid (need võeti vastu enne Lissaboni lepingu jõustumist, kui politsei- ja õigusalasel koostööl kriminaalasjades oli eristaatus, mille kohta leiati rohkem teavet järgmiselt lingilt:

[kokkuvõtted - kriminaalasjad kuni novembrini 2009](#)). Õigusloomeprotsessiga vastuvõetud õiguslikult siduvaid akte, nagu määrused, direktiivid ja raamotsused, nimetatakse õigustloovateks aktideks ehk õigusaktideks.

Lepingud ja kokkulepped hõlmavad rahvusvahelisi lepinguid ja kokkuleppeid või konventsioone, millele on alla kirjutanud ühendus või Euroopa Liit ning väljaspool ELi asuv riik või organisatsioon, liikmesriikidevahelisi lepinguid ja kokkuleppeid ning institutsioonidevahelisi kokkuleppeid või lepinguid ELi eri institutsioonide vahel.

Õigusaktide kokkuvõtted ja lisateave

[EUR-Lexi](#) veebisaidilt leiab lisaks ELi õigusdokumentide terviktekstidele ka [ELi õigusaktide kokkuvõtted](#), milles on esitatud ELi õigusaktide peamised aspektid kokkuvõtlikult ja hõlpsasti mõistetavas keeles. Selles on esitatud umbes 2000 ELi õigusakti kokkuvõtted, mis on liigitatud [ELi tegevusvaldkondadele](#) vastavate teemade kaupa. Teemad ulatuvad põllumajandusest transpordini ja hõlmavad laiaulatuslikku ja ajakohastatud ülevaadet ELi õigusaktidest.

Kajastamata on jäetud siiski vaid ajutist huvi pakkuvad õiguslikud otsused, nagu toetuse andmise otsused.

[Eur-Lexi](#) andmebaasi kaudu saab jälgida õigusloome ettepanekuid ELi institutsioonide otsuste tegemise protsessi käigus ning [Europe Direct](#) täiendab muid andmebaase, pakkudes hõlpsasti loetavaid kokkuvõtteid ELi kohati pikkadest ja tehnilistest õigusaktidest. Europe Direct vastab ka kodanike küsimustele ELi kohta.

Viimati uuendatud: 20/01/2020

Käesolevat lehekülge haldab Euroopa Komisjon. Sellel veebisaidil avaldatud teave ei kajasta tingimata Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta. Komisjon ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusteabe viida alt ELi veebilehtede autoriõiguste eeskirjade kohta.

Komisjon uuendab parajasti selle veebisaidi sisu, et võtta arvesse Ühendkuningriigi lahkumist Euroopa Liidust. Kui leiata siit teavet, milles Ühendkuningriigi lahkumine veel ei kajastu, ei ole see taotluslik ja muudetakse peagi.